

Sygn. akt II CSKP 1/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 lutego 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Grzegorczyk

SSN Marian Kocon

w sprawie z powództwa P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S.
przeciwko J. B., D. C., P. S. oraz R. W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 18 lutego 2021 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 11 września 2018 r., sygn. akt I AGa (...),

**uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powódka „P.” spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S. domagała się
zasądzenia - na podstawie art. 299 § 1 k.s.h, lub art. 21 ust. 3 Prawa

upadłościowego i naprawczego - .solidarnie od pozwanych R. W., D. C., J. B. i P. S. kwoty 283362,81 zł z odsetkami ustawowymi oraz kosztami procesu.

Pozwani wniesli o oddalenie powództwa wskazując, że nie ponoszą odpowiedzialności za zobowiązania „P.” spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K. jako członkowie jej zarządu ani na podstawie art. 299 k.s.h. – wobec nieziszczenia się przesłanki bezskuteczności egzekucji, ani na podstawie art. 21 ust. 3 Prawa upadłościowego i naprawczego - z uwagi na to, że do dnia zgłoszenia przez nich wniosku o ogłoszenie upadłości nie było podstaw do uznania, iż zarządzana przez nich Spółka popadła w stan niewypłacalności.

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 21 lipca 2017 r. oddalił powództwo i orzekł o kosztach procesu a apelację powódki od tego orzeczenia Sąd Apelacyjny w (...) oddalił wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną.

W sprawie ustalono, że Spółkę P., w której pozwani pełnili funkcje członków zarządu, dotknęły w latach 2012-2014 problemy trapiące przedsiębiorców z branży budowlanej, wynikające między innymi z zatorów płatniczych. Za wykonane przy realizacji kontraktu „Budowa obwodnicy Ż.” konieczne roboty dodatkowe o wartości 7,5 mln zł Spółka nie otrzymała nawet - zatwierdzonej do wypłaty z tego tytułu - kwoty 3.5 mln zł.

W pierwszych miesiącach 2012 r. zarząd Spółki P. przeprowadził działania restrukturyzacyjne, w ramach których zawarto pisemne porozumienia z wierzycielami, obejmujące 70% wartości wszystkich zaległych wierzytelności oraz porozumienia ustne dotyczące spłat mniejszych zaległych należności; na spłatę zobowiązań nie objętych porozumieniami zakładano przeznaczenie 500000,00 zł miesięcznie. Spółka P. do dnia 7 marca 2013 r. uregulowała wszystkie egzekwowane już od niej należności, w kwietniu 2014 r. opłaciła bieżące należności publicznoprawne w łącznej kwocie 450000,00 zł i uzyskała w banku finansującym podwyższenie limitu do poziomu pozwalającego na prowadzenie restrukturyzacji, tj. o 15,5 mln zł , a do czerwca 2014 r. wywiązała się z pisemnych porozumień zawartych z wierzycielami. W dniu 24 czerwca 2014 r. Bank (...) SA zawarł ze Spółką umowę o udzielenie kredytu w wysokości 10 mln zł, który jednak nie został uruchomiony ze względu na nieprzedstawienie przez kredytobiorcę stosownych limitów gwarancyjnych towarzystw ubezpieczeniowych.

W dniu 4 sierpnia 2014 r. wypowiedziano Spółce P. umowę na budowę obwodnicy C., naliczając jednocześnie karę umowną w wysokości 20 mln zł.

Powódka sprzedawała Spółce P. produkty naftowe. Nieuregulowane należności z tego tytułu, wynikające z siedmiu faktur wystawionych w okresie od 6 czerwca 2014 r. do 2 sierpnia 2014 r., zamknęły się sumą 271561,56 zł. Powódka naliczyła również odsetki za opóźnienie w opłaceniu innych wcześniejszych faktur na kwotę 65801,25 zł.

W dniu 14 sierpnia 2014 r. zarząd Spółki P. złożył wniosek o ogłoszenie upadłości układowej, wskazując, że wartość majątku tej Spółki wynosi 135470273,00 zł, zobowiązania wobec 650 wierzycieli - 126152311,00 zł, zaś spłaty dokonane na rzecz wierzycieli w ciągu ostatnich sześciu miesięcy - 58728456,00 zł.

Sąd Rejonowy w K. postanowieniem z dnia 29 sierpnia 2014 r. ogłosił upadłość Spółki obejmującą likwidację jej majątku a postanowieniem z dnia 14 kwietnia 2015 r. zmienił to postanowienie orzekając, że postępowanie upadłościowe prowadzone będzie z możliwością zawarcia układu. W toku postępowania nadzorca sądowy zweryfikował wartość majątku upadłego na dzień złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości określając ją na kwotę 187175362,38 zł, zaś łączną wartość zobowiązań upadłego na tę chwilę - na kwotę 158547495,86 zł.

Wierzytelność powódki dochodzona pozwem w sprawie niniejszej nie została stwierdzona tytułem egzekucyjnym; objęto ją układem zawartym przez Spółkę P. z wierzycielami, zatwierdzonym przez Sąd postanowieniem z dnia 12 listopada 2015 r.; zakończenie postępowania upadłościowego zostało stwierdzone postanowieniem z dnia 2 lutego 2016 r.

Sądy obu instancji uznały, że powództwo - w świetle przytoczonych ustaleń faktycznych - nie znajduje usprawiedliwienia w żadnej ze wskazanych przez powódkę podstaw.

Sąd Apelacyjny zaaprobował ocenę, że powódka nie wykazała bezskuteczności egzekucji. Nie ma bowiem podstaw do przyjęcia, że majątek Spółki P. nie pozwoliłby na uzyskanie zaspokojenia, skoro w chwili obecnej prowadzone jest wobec niej postępowanie układowe; dopiero jego ukończenie pozwoli określić, w jakim stopniu powódka nie została zaspokojona, a tym samym,

jaki jest rzeczywisty rozmiar doznanej przez nią szkody oraz ewentualny zakres odpowiedzialności członków zarządu w płaszczyźnie art. 299 § 1 k.s.h. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy wskazuje przy tym na to, że członkowie zarządu zgłosili wniosek o ogłoszenie upadłości we właściwym czasie, gdyż do końca lipca 2014 r. mieli uzasadnione obiektywnie przekonanie, że zarządzana przez nich Spółka ustabilizuje swoją pozycję rynkową i będzie prowadzić działalność gospodarczą z zyskiem. Wniosek ten znajduje potwierdzenie w udzieleniu Spółce przez Bank (...) SA kolejnego kredytu, poprzedzonym zbadaniem jej zdolności kredytowej przez ekspertów bankowych, towarzystw ubezpieczeniowych, audytorów oraz biegłych rewidentów opiniujących sprawozdania finansowe. Trafnie zatem Sąd Okręgowy uznał za nieprzydatny wniosek dowodowy pozwanych o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego w celu ustalenia chwili zaprzestania regulowania przez Spółkę bieżących i wymagalnych zobowiązań, daty powstania stanu jej niewypłacalności oraz stwierdzenia, czy gdyby wniosek o ogłoszenie upadłości został złożony we właściwym czasie, powód uzyskałby zaspokojenie w stopniu wyższym niż obecnie.

W cenie Sądu Apelacyjnego, złożenie przez członków zarządu Spółki P. wniosku o ogłoszenie upadłości we właściwym czasie stanowi wystarczającą przesłankę oddalenia powództwa na podstawie art. 21 ust. 3 Prawa upadłościowego i naprawczego. Powódka nie wykazała również dalszych przesłanek odpowiedzialności przewidzianych w tym przepisie, tj. zawinionego niezgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości, związku przyczynowego między tym zaniechaniem a doznaną szkodą, ani - z uwagi na prowadzone postępowanie układowe - wysokości tej szkody.

W skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 k.p.c., powódka wniosła o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Podstawę kasacyjną naruszenia przepisów postępowania skarżąca wypełniła zarzutem obrazy art. 227 w związku z art. 217 § 2, art. 278 § 1 art. 391 § 1 k.p.c. przez oddalenie wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego rewidenta i uznanie przeprowadzenie tego dowodu za zbędne dla

rozstrzygnięcia sprawy, podczas gdy okoliczności, do których wykazania zmierzał oddalony wniosek dowodowy, determinowały ocenę ziszczenia się przesłanek odpowiedzialności pozwanych na podstawie art. 21 ust. 3 Prawa upadłościowego i naprawczego.

Na wypadek niepodzielenia powyższego zarzutu skarżąca - w ramach podstawy naruszenia prawa materialnego - podniosła zarzut błędnej wykładni art. 21 ust. 3 Prawa upadłościowego i naprawczego prowadzącej do uznania, że pozwani zgłosili wniosek o ogłoszenie upadłości Spółki P. SA we właściwym terminie, określonym w art. 21 ust. 1 tej regulacji.

Pozwani w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniesli o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie należy zauważyć, że podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty zmierzały do podważenia oceny zasadności powództwa skarżącej dokonanej jedynie w płaszczyźnie art. 21 ust. 3 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. z 2015 r. poz. 233 ze zm.; dalej: „u.p.u.n.”) w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 stycznia 2016 r. Wprawdzie w ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania skarżący sformułował zarzut kwestionujący stanowisko Sądu Apelacyjnego w odniesieniu przesłanek relewantnych również z punktu widzenia odpowiedzialności członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na gruncie art. 299 k.s.h., jednak skutek wskazanych w tym zarzucie naruszeń powiązał jednoznacznie tylko z oceną zasadności powództwa na podstawie art. 21 ust. 3 u.p.u.n.; obrazę tego tylko przepisu podniósł również w ramach podstawy naruszenia prawa materialnego.

U podstaw zaskarżonego wyroku legło stwierdzenie, że powódka - wbrew spoczywającemu na niej ciężarowi dowodu - nie wykazała żadnej z przesłanek, które usprawiedliwiałyby odpowiedzialność członków zarządu Spółki P. za szkodę wyrządzoną wskutek niezłożenia wniosku o ogłoszenie upadłości w terminie dwóch tygodni od dnia, w którym wystąpiła do tego podstawa, tj. niewypłacalności w rozumieniu ar. 11 u.p.u.n. Sąd Apelacyjny podkreślił, że stosowny wniosek został złożony we właściwym czasie, na co wskazuje ocena sytuacji finansowej Spółki dokonana w związku z ubieganiem się przez nią o dalszy kredyt w banku finansującym, nie wymagająca weryfikacji w postępowaniu w sprawie niniejszej w

drodze zawnioskowanego przez powódkę dowodu z opinii biegłego rewidenta. Wskazał również, że z uwagi na toczące się postępowanie układowe wobec Spółki P. powódka nie jest w stanie wykazać faktu poniesienia szkody, ani jej wysokości. Zarzutów skarżącej podważającej trafność powyższej oceny nie można skutecznie odeprzeć.

Szkoda wyrządzona wierzycielowi, o której mowa w art. 21 ust. 3 u.p.u.n., polega na tym, że – jak trafnie zauważył Sąd Apelacyjny - skutek niezgłoszenia lub zgłoszenia spóźnionego wniosku o ogłoszenie upadłości wierzyciel zostaje pozbawiony możliwości zaspokojenia albo może zostać zaspokojony w mniejszym stopniu, niż w przypadku, gdyby wniosek złożono we właściwym czasie (zob. orz. Sądu najwyższego z dnia 9 września 1938 r., C I 213/38, OSN 1938, poz. 188). Ustalenie szkody zakłada zatem zbadanie różnicy pomiędzy stanem potencjalnym, zakładającym, że wniosek o upadłość złożono w terminie ustawowym, a stanem rzeczywistym.

Wykazanie poniesienia szkody przez wierzyciela domagającego się odszkodowania w przypadku złożenia spóźnionego wniosku o ogłoszenie upadłości może sprawiać trudności, jeżeli w toku postępowania wywołanego tym wnioskiem zawarto układ zatwierdzony następnie przez sąd. W piśmiennictwie wyrażono zapatrywanie - na które powołał się Sąd Apelacyjny - że w takiej sytuacji trudno mówić o szkodzie wyrządzonej opóźnieniem w zgłoszeniu wniosku, a przynajmniej o związku przyczynowym między ewentualną szkodą wierzyciela a tym opóźnieniem. Zaprezentowano jednak również stanowisko odmienne, wskazujące na to, że nie można wykluczyć, iż w wypadku wierzyciela głosującego przeciw przyjęciu układu, doznaje on szkody podlegającej na objęciu go układem, a jej wysokość można wyliczyć na podstawie przyjętej w układzie redukcji zobowiązań. W ocenie składu orzekającego, stanowisko to zasługuje na aprobatę. Choć na obecnym etapie postępowania nie wiadomo jeszcze, czy i w jakim stopniu powódka uzyska zaspokojenie swoich wierzytelności, nie wyłącza to *a priori* możliwości poniesienia przez nią szkody uwzględniającej redukcję jej wierzytelności zgodnie z układem. Wyjaśnienie tej kwestii niewątpliwie wymaga wiadomości specjalnych. Odmienne zapatrywanie Sądu Apelacyjnego, wskazujące na brak potrzeby przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego sądowego i jej nieprzydatność dla

rozstrzygnięcia sprawy nie pozwala skutecznie odeprzeć zarzutów naruszenia przepisów przytoczonych w ramach obu podstaw kasacyjnych.

Skarżąca trafnie podniosła, że wyniki badania stanu finansowego Spółki, przeprowadzonego w związku z ubieganiem się przez nią o kolejny kredyt w Banku (...) SA, nie mogą przesądzać oceny, czy wniosek o ogłoszenie upadłości został złożony przez pozwanych we właściwym czasie. Badanie to miało na celu przede wszystkim sprawdzenie zdolności kredytowej Spółki według kryteriów ustalonych przez Bank, których nie można utożsamiać z przesłankami oceny stanu niewypłacalności dłużnika, determinującego obowiązek zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości, a w konsekwencji odpowiedzialność za jego naruszenie na podstawie art. 21 ust. 3 u.p.u.n. Również z tego względu zarzut bezzasadnego oddalenia wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego zasługiwał na uwzględnienie. Nie sposób zaaprobować stwierdzenia, że strona nie sprostала spoczywającemu na niej ciężarowi dowodu w sytuacji, w której zgłoszone przez nią wnioski dowodowe, mogące mieć istotne znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, zostały przez sąd oddalone.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

jw